

**Национальная библиотека Чешской Республики –
Славянская библиотека**

**Русская эмиграция в Праге (1918–1945)
ПУТЕВОДИТЕЛЬ**

Анастасия Копршилова – Лукаш Бабка

**Прага
2022**

**Národní knihovna České republiky –
Slovanská knihovna**

Ruská emigrace v Praze (1918–1945) PRŮVODCE

Anastasie Kopřivová – Lukáš Babka

**Praha
2022**

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Kopřivová, Anastazie, 1936-

Russkaja emigracija v Praze (1918-1945) : putevoditel' = Ruská emigrace v Praze (1918-1945) : průvodce / Anastasija Kopřivová, Lukaš Babka. -- Pervoje izdanije. -- Praga : Nacional'naja biblioteka Češskoj Respubliky - Slavjanskaja biblioteka, 2022. -- 205 stran : ilustrace. -- (Publikace Slovanské knihovny ; 87)

České, anglické a ruské resumé

Obsahuje bibliografii a rejstřík

ISBN 978-80-7050-741-4 (vázáno)

* (=161.1) * 911.375 * 314.15-026.49:32 * 314.151.3-054.7 * 314.151.3-054.72 * 316.72/.75:314.15-026.49 * 32-026.12:314.15-026.49 * 316.728 * (437) * (437.311) * (470+571) * (036)

– Rusové -- Československo -- 1918-1945

– města -- Československo -- 1918-1945

– politická emigrace -- Rusko -- 1918-1945

– emigranti -- Rusko -- 1918-1945

– imigranti -- Československo -- 1918-1945

– exilový kulturní život -- Československo -- 1918-1945

– exilová politická činnost -- Československo -- 1918-1945

– každodenní život -- Československo -- 1918-1945

– Praha (Česko)

– průvodce

325 - Mezinárodní migrace, exil, kolonizace [15]

Издание подготовлено в партнерстве с Домом русского зарубежья имени Александра Солженицына / Kniha byla připravena v partnerství s Domem ruského zahraničí Alexandra Solženicyna (Moskva)

Научные рецензенты / Odborní recenzenti:

PhDr. Dana Hašková

Mgr. Jakub Hauser, Ph.D.

Книга «Русская эмиграция в Праге (1918–1945) – Путеводитель» была создана на основе институциональной поддержки долгосрочного концептуального развития исследовательской организации, предоставленной Министерством культуры Чешской Республики. / Kniha „Ruská emigrace v Praze (1918–1945) – Průvodce“ vznikla na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury.

© Národní knihovna České republiky, 2022

© Ilustrace: Anastasie Kopřivová, Národní knihovna České republiky,

Dům ruského zahraničí Alexandra Solženicyna, Tomáš Hruža,

Muzeum hlavního města Prahy, Evangelická církev metodistická, Jaroslava Jefimova

ISBN 978-80-7050-741-4

Оглавление

Прага на карте русского зарубежья (Лукаш Бабка)	7
Как не заблудиться в Русской Праге. Руководство по чтению путеводителя (Анастасия Копршивова)	9

Список адресов

Организационные центры	18
Религиозная жизнь	37
Учебные заведения	50
Научные учреждения	64
Библиотеки	72
Книжные магазины	79
Переpletные мастерские	81
Издательства и типографии	84
Газеты, журналы, бюллетени, вестники	92
Профессиональные организации и объединения	107
Организации бывших военных	119
Национальные и региональные группировки	124
Кавказцы	124
Казачи	124
Калмыки	126
Сибиряки	126
Общежития	136
«Русские дома» Земгора	145
Кооперативные дома	146
Продовольственные и другие магазины	159
Столовые	167
Рестораны, кафе	170
Культура	176
Спортивные организации, клубы	178
Мемориальные доски	185
Указатель зданий на фотографиях	192
Список источников и основной литературы	194
Источники и авторы иллюстраций	197
Указатель имен	198
Resumé – Summary – Резюме	203

Resumé

V nově vzniklém Československu našly přechodné útočiště a často trvalý domov tisíce Rusů poté, co byli nuceni po rozpadu Ruského impéria v roce 1917 a následném ovládnutí Ruska bolševiky opustit své domovy a uprchnout za hranice. Ruská pomocná akce – velkorysý finanční a organizační program československé vlády – jim umožnila nově si uspořádat životy, dokončit vzdělání a aktivně se začlenit do společnosti.

Publikace *Ruská emigrace v Praze (1918–1945)*. *Průvodce* formou adresáře přibližuje pestrý veřejný život ruské emigrantské komunity v Praze v letech 1918–1945.

Ačkoliv Rusové byli rozptýleni po území celé republiky, věnuje se kniha pouze tzv. Velké Praze, kde byla jednak jejich koncentrace největší, jednak organizace působící v regionech byly většinou pobočkami pražských center. Stranou jsou ponechány rovněž další národnosti tvořící tuto uprchlickou vlnu (Ukrajinci, Bělorusové) s výjimkou nepočetných skupin kavkazských a sibiřských národů, které působily většinou ve spolupráci Rusy. Přes veškerou snahu autorů zůstávají na mapě „ruské Prahy“ bílá místa, která se nepodařilo zaplnit. O některých veřejných aktivitách nezanechali Rusové žádné doklady, v případě jiných šlo pouze o formálně registrované organizace bez konkrétní vykonávané činnosti. Především koncem třicátých let pak docházelo k živelné proměně emigrantské komunity, instituce často měnily názvy a adresy, střídala se jména jejich představitelů a postihnout detailně všechny tyto překotné změny se ukázalo jako nereálné.

Celkem 168 položek adresáře je rozděleno podle svého charakteru (např. spolky, vzdělávací, církevní, vědecké, sportovní i kulturní instituce, obchody, restaurace, ale i pamětní desky), opatřeno stručným popiskem a bohatou obrazovou dokumentací obsahující historické i současné fotografie uváděných míst, reprodukce razítek, hlavičkových papírů, log a dalších dobových materiálů. Kniha je dále vybavena jmenným rejstříkem, seznamem adres fotografovaných domů, seznamem vlastníků použitých obrazových materiálů a přehledem použitých pramenů a literatury.

Publikace plasticky zobrazuje veřejnou a organizační činnost i každodenní život ruských emigrantů a současně plní funkci jakéhosi historického průvodce městem.

Summary

Following the collapse of the Russian Empire in 1917 and the subsequent Bolshevik takeover of Russia, thousands of the Russians that had been forced to flee their homes and escape abroad found temporary refuge and often a permanent home in the new state of Czechoslovakia. The Russian Action – a generous financial and organisational programme of the Czechoslovak government – enabled them to rebuild their lives, complete their education and be actively integrated into society.

The publication *Russian Émigrés in Prague (1918–1945). A Guide* presents in the form of an address directory the colourful public life of the Russian émigré community in Prague in 1918–1945.

Although the Russians were scattered throughout the republic, the book focuses only on Greater Prague, where their concentration was the greatest and where organisations with regional branches mostly had their centres. Other nationalities comprising this refugee wave (Ukrainians, Belarusians) are also omitted, with the exception of the few groups of Caucasian and Siberian peoples, often cooperating with the Russians. Despite the authors' best efforts, the map of 'Russian Prague' still contains white spaces that have not been filled in. The Russians have left no evidence of some of their public activities; other records concerned only formally registered organisations without any specific activities. Especially at the end of the 1930s, the émigré community was undergoing a vigorous transformation; institutions frequently changed their names and addresses, they had new leaders, and it has proved impossible to cover all these rapid changes in detail.

The 168 entries of the directory are divided by their nature (e.g. associations, educational, religious, scientific, sporting and cultural institutions, shops, restaurants, as well as memorial plaques), accompanied by brief descriptions and rich pictorial documentation comprising historical as well as contemporary photographs of the places listed, reproductions of stamps, letterheads, logos and other materials of the time. The book also includes a name index, a list of the addresses of the houses photographed, a list of the owners of the visual materials used, and a list of the sources and literature used.

The publication vividly depicts the public and organisational activities and everyday life of Russian emigrants while also serving as a kind of historical guide to the city.

Резюме

Тысячи русских, вынужденных в результате развала Российской империи в 1917 г. и последовавшего затем захвата власти большевиками покинуть родину и бежать за рубеж, нашли временное убежище, а зачастую и новый дом в молодой Чехословацкой Республике. «Русская акция помощи» – масштабная финансовая и организационная программа чехословацкого правительства – дала беженцам возможность заново обустроить свое существование, завершить образование и активно включиться в общественную жизнь.

Настоящее издание «*Русская эмиграция в Праге (1918–1945 гг.). Путеводитель*» в виде адресной книги раскрывает все многообразие общественной жизни русской эмигрантской колонии в Праге с 1918 по 1945 гг.

Хотя русские жили на всей территории Чехословакии, книга охватывает лишь самую столицу и ее ближайшие окрестности, т. наз. «Большую Прагу». Во-первых, здесь жило наибольшее число русских, а во-вторых, эмигрантские организации в регионах являлись в большинстве филиалами своих пражских центров. В книгу также не вошли другие национальные группы (украинцы, белорусы) за исключением отдельных небольших групп народов Кавказа и Сибири, как правило, развивающих свою деятельность в сотрудничестве с русскими. Несмотря на все усилия авторов, на карте «русской Праги» остаются пробелы, которые не удалось заполнить. О некоторых видах деятельности не сохранилось никаких документальных свидетельств, в других случаях речь идет о сугубо формально зарегистрированных организациях, не занимавшихся какой-либо конкретной деятельностью. Особенно в конце 1930-х гг. русская диаспора стала стихийно меняться, учреждения часто меняли названия и адреса, менялись фамилии их представителей. Охватить в деталях все эти стремительные изменения оказалось невозможным.

Все 168 статей размещены в зависимости от типа организации (напр., общества, образовательные, церковные, научные, спортивные и культурные учреждения, магазины, рестораны, а также мемориальные доски), сопровождаются кратким описанием и богатым иллюстративным материалом, куда входят исторические и современные фотографии данных объектов, изображения печатей, бланков, логотипов и других материалов того времени. Книга содержит также именную указатель, список адресов сфотографированных зданий, список владельцев использованных изоматериалов и список использованной литературы.

Издание представляет объемную картину общественной и организационной деятельности и повседневной жизни русской эмиграции и является одновременно своего рода историческим путеводителем по городу.

Národní knihovna
České republiky
National Library

Publikace Slovanské knihovny – 87

Русская эмиграция в Праге (1918–1945) – Путеводитель **Ruská emigrace v Praze (1918–1945) – Průvodce**

Анастасия Копршилова – Лукаш Бабка
Anastasie Kopřivová – Lukáš Babka

Научные рецензенты / Odborní recenzenti:
Дана Гашкова, Якуб Гаусер / Dana Hašková, Jakub Hauser

Редактор / Redaktor: Анна Хлебина / Anna Chlebina
Художник / Grafický návrh: Ондřej Гулеш / Ondřej Huleš
Верстка / Sazba: Ондřej Гулеш / Ondřej Huleš
Обложка / Obálka: Ярослава Ефимова / Jaroslava Jefimova
Типография / Tisk: Tiskárna Helbich, a. s.

Первое издание / První vydání
Прага / Praha 2022

На форзацах книги использованы карты: 1) *Nejnovější plán hlavního města Prahy* (1:12 000). X. úplně přepracované a doplněné vydání. Sestavil a nakreslil Josef Brož. Nákladem A. Storchy syna, mezi 1919–1922; 2) *Orientační plán hlavního města Prahy* (1:12 500). Zpracovali a kreslili npor. R. Johánek a rtm. V. Grgurič. Vojenský zeměpisný ústav v Praze, [1926].